

ФОНДАЦИЯ „ОТВОРЕНИ ИЗКУСТВА“
представя:

ВЪВЕДЕНИЕ В СЪВРЕМЕННОТО ИЗКУСТВО 2014

МЕДИЯ ИЛИ КОНЦЕПЦИЯ

„Соцреализъм: преди и след“ - Светлана Куюмджиева

29 ноември
СГХГ, ул. „Ген. Йосиф В. Гурко“ 1,
Час: 17:00 – 19:30 часа

Социалистическият реализъм е обект на крайности - омраза и вандализация или съзерцателна носталгия, боклук или сувенир. Анализът върху него особено в България се развива едва в последните години. Значително непознат, безропотно следван, отричан или митологизиран соцреализмът е разнолико и сложно явление.

Какъв е неговият произход, как се развива и дали е наистина мъртъв? Как се появява в България, кои са официалните представители и кои са жертвите му?

Историята на социалистическия реализъм неизменно е свързана с разделянето на периоди – преди и след. Дори много по-често той се появява не толкова като конкретен пример, колкото в сравнението между това “преди и след” или в противопоставянето с най-върлия му враг – формализма. В пределите на социалистическия реализъм и на неговия език темата “Медия или концепция” е по-скоро “форма и съдържание” и отношенията между тях също се менят в тази хронология “преди и след”.

За първи път термина социалистически реализъм се появява на 23 май 1932 г. в статията “За работу” публикувана в “Литературная газета” във връзка с обединяването на всички съветски писатели в единен съюз и под единна творческа доктрина с ясно указани правила и цели. Според Едвард Можейко дори историята на социалистическия реализъм е непрестанен, но безуспешен стремеж към прецизиране на понятието за творчески метод.

Неговата история обаче започва **преди** Октомврийската революция и отвежда чак до “Черния квадрат” на Малевич. На последната футуристична изложба в Петроград през декември 1915 г. той показва 39 свои работи (под името “нов живописен реализъм”), които предизвикват зашеметяващо впечатление. Супрематизмът на Малевич е предшественик на конструктивизма. В строителството на новия живот в социалистическата страна се застопоряват основни конструктивистки принципи като например създаване на нови образи, които да съответстват на новия живот и новия човек. Как може да се повярва, че конструктивизмът ще доведе до социалистически реализъм и че **след** Октомврийската революция социалистическата държава ще унищожи революционното изкуство, което идеологически ѝ принадлежи, замествайки го с един административно изработен “метод”. Според Борис Гройс “с липсата на развлекателност с менторския си тон и с пълното откъсване от реалния живот по своята радикалност социалистическият реализъм не отстъпва на “Черния квадрат” на Малевич”.

Преди смъртта на Сталин социалистическия реализъм се е считал изцяло за негово творение. **След** смъртта на Сталин се оказва, че той само е повторил всичко, което се е родило в литературните дискусии. Но точно между това “преди и след” историята на социалистическия реализъм се изпълва с репресии и творчески драми, а самият “метод” се обгръща завинаги в “идеологическа мъгла”.

В България социалистическият реализъм прониква **преди** 9 септември 1944 г., но като “нов художествен реализъм” и под силно модернистично влияние. Непосредствено **след** 9 септември 1944 г. пропагандната е все още инициатива и ентузиазъм от страна на художниците, докато постепенно не се превърне в официална политика в сферата на културата. А **след** небезизвестния V Конгрес на БКП през 1948 г. социалистическият реализъм не само вече не нов, но е и единствен “творчески

метод”. Така мнозина от българските художници започват радикално да се различават в стила си “преди и след”, а други просто изчезват.

Според определението на Пламен Дойнов социалистическият реализъм е “политестетическа доктрина, която в България се налага окончателно с приемането на републиката през 1946 г. и с утвърждаването на реално еднопартийна комунстическа диктатура през 1947 г.”

Крайностите и драмите на сталинизма се повтарят и в България в догматичния период **преди** Априлския пленум на БКП през 1956 г. **След** пленума започва известното “размразяване” продължило доста по-дълго от очакваното и реабилитирало отново на сцената много от представителите, а и модернистичните черти на “новия художествен реализъм”. Социалистическият реализъм постепенно се трансформира в “социалистическо изкуство”, но краят му така или иначе никога не е обявяван. **Преди** началото на промените през 1989 г. социалистическият реализъм пази цялата си диалектика и основните си принципи, макар и маскиран в “многообразието” на зрелия социализъм. **След** началото на промените, непроучен и неразбран той е преди всичко обект на разрушение, въпреки пълната липса на адекватен критерии и инструментариум за оценка на образците му.

Библиография:

Аврамов Димитър. Летопис на едно драматично десетилетие. Наука и изкуство. София. 1994

Възможната история. Българското изкуство през колекцията на Софийска градска художествена галерия. Текстовете на Ирина Генова, Татяна Димитрова, Чавдар Попов, Борис Данаилов, Диана Попова, Мария Василева. София, 2012

Дойнов Пламен. Българският соцреализъм 1956, 1968, 1989. Норма и криза в литературата на НРБ. София: Институт за изследване на близкото минало; Сиела, 2011

Можейко Едвард. Социалистическият реализъм. Теория. Развитие. Упадък. Превод от полски Камен Риков. Университетско издателство “Св. Климент Охридски”, София, 2009

Остоич Димитър. 15 години българско изобразително изкуство. Издателство “Български художник”, С., 1959

Попов Чавдар. Тоталитарното изкуство. София, УИ „Св. Климент Охридски“, 2004

Социалистическият реализъм: нови изследвания, съст. Пламен Дойнов, Нов български университет, София, 2008

Golomstock Igor. Totalitarian Art: In the Soviet Union, the Third Reich, Fascist Italy and The People's Republic of China. Trans. Robert Chandler. New York; London: Overlook Duckworth, 2011

Groys Boris. The Total Art of Stalinism: Avant-Garde, Aesthetic Dictatorship, and Beyond. Trans. Charles Rougle. Princeton University Press, 1992

Socialist Realism without Shores. Ed. Thomas Lahusen and Evgeny Dobrenko. Duke University Press. Durham and London, 1997

Организатори:

Партньор:

С подкрепата на:

Медийни партньор:

